

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 15.10.2008
KOM(2008) 641 v konečnom znení

ZELENÁ KNIHA

**o kvalite poľnohospodárskych výrobkov:
normy pre výrobky, požiadavky na hospodárenie a systémy kvality**

ZELENÁ KNIHA

o kvalite poľnohospodárskych výrobkov: *normy pre výroby, požiadavky na hospodárenie a systémy kvality*

Komisia pri tejto konzultácii hľadá stanoviská všetkých organizácií a občanov zaujímajúcich sa o kvalitu poľnohospodárskych výrobkov.

Podnecujú sa odpovede od poľnohospodárov a výrobcov potravín, mimovládnych organizácií, spracovateľov, maloobchodníkov, distribútorov, obchodníkov, spotrebiteľov a verejných orgánov.

Respondenti sa vyzývajú, aby reagovali na celú zelenú knihu alebo jej časť. Odpovede treba zaslať do stredy 31. decembra 2008 na:

AGRI-QUALITY@ec.europa.eu

alebo na adresu:

Green Paper 'Quality'
Directorate General for Agriculture and Rural Development
European Commission
B-1049 Bruxelles/1049 Brussels

Prijaté príspevky sa zverejnia na internete spolu s totožnosťou prispievateľa (meno, mesto, krajina)¹. Ak výslovne namietate voči uverejneniu vašich osobných údajov, váš príspevok sa uverejní v anonymnej forme alebo sa neuverejní vôbec. Pozri „informačné oznámenie“, ktoré sa týka internetovej stránky Komisie a poskytuje podrobnejšie údaje o ochrane osobných údajov na:

http://www.ec.europa.eu/geninfo/legal_notices_en.htm

Ďalšie informácie sú dostupné na internetovej stránke zelenej knihy:

http://ec.europa.eu/agriculture/consultations/quality/index_en.htm

¹ Osobné údaje Komisia spracuje v súlade s nariadením (ES) č. 45/2001 z 18. decembra 2000 o ochrane jednotlivcov so zreteľom na spracovanie osobných údajov inštitúciami a orgánmi Spoločenstva a o voľnom pohybe takýchto údajov (Ú. v. ES L 8, 12.1.2001, s. 1).

OBSAH

ÚVOD	4
ČASŤ I: VÝROBNÉ POŽIADAVKY A OBCHODNÉ NORMY	6
1. Požiadavky na poľnohospodárstvo EÚ	6
2. Obchodné normy	7
2.1. Povinné prvky obchodných noriem	7
2.2. Vyhradené výrazy v rámci obchodných noriem	8
2.3. Zjednodušenie obchodných noriem	9
ČASŤ II: ŠPECIFICKÉ SYSTÉMY KVALITY EÚ	11
3. Zemepisné označenia	11
3.1 Ochrana a presadzovanie zemepisných označení	12
3.2. Kritériá registrácie zemepisných označení.....	13
3.3. Ochrana zemepisných označení EÚ v tretích krajinách.....	14
3.4. Zemepisné označenia ako zložky spracovaných výrobkov	14
3.5. Pôvod surovín pri chránenom zemepisnom označení.....	15
3.6. Zosúladenie a zjednodušenie systémov zemepisných označení	15
4. Zaručené tradičné špeciality.....	15
5. Ekologické poľnohospodárstvo.....	16
6. Politika kvality výrobkov pre najvzdialenejšie regióny.....	17
7. Ďalšie systémy EÚ	17
ČASŤ III: SYSTÉMY CERTIFIKÁCIE	18
8. Systémy certifikácie kvality potravín.....	18
8.1. Účinnosť systémov certifikácie pri dosahovaní politických cieľov.....	19
8.2. Dohľad EÚ	20
8.3. Zníženie záťaže a nákladov.....	20
8.4. Medzinárodný rozmer	21
ZÁVER.....	21

Úvod

S rozširovaním globalizácie vytvárajú výrobky z rozvíjajúcich sa krajín s nízkymi výrobnými nákladmi vyšší tlak na poľnohospodárov EÚ. Hospodárska súťaž rastie v prípade poľnohospodárskych komodít aj výrobkov s pridanou hodnotou. Najsilnejšou zbraňou poľnohospodárov EÚ vzhľadom na tieto nové obchodné výzvy je „kvalita“. EÚ má výhodu, pokiaľ ide o kvalitu, ktorá je zabezpečená vďaka veľmi vysokej bezpečnosti zaistenej cez celý potravinový reťazec vďaka legislatíve EÚ, do ktorej poľnohospodári a výrobcovia všeobecne investovali. Existuje však niekoľko aspektov, ktoré môžu podporiť kvalitu vo všeobecnom zmysle.

Kvalita predstavuje splnenie očakávaní spotrebiteľov. Kvalita poľnohospodárskych výrobkov, ktorou sa zaoberá táto zelená kniha, sú vlastnosti výrobkov, ako sú spôsoby poľnohospodárstva používané v mieste hospodárenia atď., pri ktorých poľnohospodár chce, aby boli známejšie, a ktoré chce spotrebiteľ spoznať. Kvalita je problémom každého poľnohospodára a každého kupujúceho, či už ide o tovary vyrábané podľa základných noriem, alebo o vysokokvalitné výrobky, v ktorých Európa vyniká. Táto zelená kniha sa netýka požiadaviek kvality spojených s bezpečnosťou potravín na ktoré sa vzťahujú iné akcie Komisie, ako je vyznačovanie výživových hodnôt, blaho zvierat a podobne.

Trhové a spoločenské požiadavky

V čase vysokých cien tovarov by sa stimulácia rastu objemu výroby nemala používať ako ospravedlnenie menej prísnych noriem. Spotrebitelia chcú, aby potraviny boli cenovo prístupné a predstavovali vhodnú hodnotu za peniaze. Spotrebitelia a obchodníci však majú okrem ceny mnoho iných požiadaviek na hodnotu a kvalitu výrobkov, ktoré nakupujú. Uspokojenie týchto požiadaviek je pre poľnohospodárov veľkou výzvou.

Požiadavky trhu sú rôzne a množia sa. Najvýznamnejšími problémami v EÚ sú hygiena a bezpečnosť potravín („nevyhnutnosť“, o ktorej sa nedá vyjednávať“), zdravie a výživná hodnota a spoločenské požiadavky. Okrem toho sú spotrebitelia viac zainteresovaní na vzťahu hospodárenia a udržateľnosti pre zmenu klímy, bezpečnosť potravín a rozvoj, biodiverzitu, blaho zvierat a nedostatok vody. Poľnohospodárstvo je ako popredný užívateľ pôdy kľúčovým faktorom územného rozvoja regiónov, krajiny a cenných environmentálnych oblastí. V neposlednom rade spotrebitelia s rastúcim disponibilným príjmom – v mnohých častiach sveta – požadujú chuť, tradíciu a pravosť svojich potravín, ako aj uplatňovanie vyšších štandardov v oblasti blaha zvierat.

Poľnohospodári EÚ namiesto toho, aby tieto požiadavky považovali za záťaž, majú skutočnú príležitosť využiť ich vo svoj prospech – dodávaním presne toho, čo spotrebitelia chcú, zreteľným odlíšením svojich výrobkov na trhu a získaním dodatočných príjmov.

Poľnohospodárska politika EÚ musí podporovať úsilie poľnohospodárov dosiahnuť výzvu spojenú s kvalitou. Systémy a nariadenia EÚ sa už o to snažia, najmä dvomi spôsobmi: základnými opatreniami a opatreniami kvality.

Základné opatrenia

V nariadeniach EÚ sa ustanovujú niektoré z najprísnejších základných požiadaviek na výrobu na svete, pokiaľ ide o bezpečnosť a hygienu, identitu a zloženie výrobku, environmentálnu

starostlivosť, zdravie rastlín a zvierat a blaho zvierat, ktoré odrážajú jasne vyjadrené demokratické želanie spotrebiteľov a občanov EÚ.

Opatrenia a systémy kvality na úrovni EÚ

Mnohí poľnohospodári EÚ stále hľadajú nové a jedinečné spôsoby vytvárania nových trhových odbytkov a zvýšenie svojich ziskov. Medzi ne patria:

- výroba „prémiových“ výrobkov, ktoré spotrebiteľovi ponúkajú niečo viac ako len základné požiadavky – či už vo forme osobitných vlastností, ako sú chuť, pôvod atď. alebo v spôsobe výroby;
- poskytovanie dôvery spotrebiteľom v systémy kvality EÚ a v tvrdenia, ktoré výrobcovia uvádzajú pri svojich „prémiových výrobkoch“;
- pomoc spotrebiteľom pri výbere a/alebo rozhodovaní, či zaplatiť viac za konkrétny výrobok;
- ochrana názvov potravinových výrobkov, vín a liehových nápojov, ktorých osobitné vlastnosti alebo dobré meno závisia od miesta výroby a *know-how* miestnych výrobcov, prostredníctvom **zemepisných označení**, ako sú „Chablis“, „Prosciutto di Parma“, „Scotch whisky“, „Café de Colombia“, „Sitia Lasithiou Kritis“, „Szegedi szalámi“, „Queso Manchego“ a „Nürnberger Lebkuchen“;
- regulácia ekologického sektora stanovením prísnych požiadaviek, pretože čoraz viac spotrebiteľov lákajú výrobné spôsoby používané pri **ekologickom poľnohospodárstve** a hľadajú výlučne potraviny s ekologickým označením;
- registrácia názvov **tradičných** výrobkov v rámci systému EÚ navrhnutého na propagáciu tradičných potravín a nápojov;
- propagovanie výrobkov špecifických pre **najvzdialenejšie regióny** EÚ;
- stanovenie **obchodných noriem** EÚ v mnohých odvetviach s cieľom zadefinovať špecifické vlastnosti výrobku (ako sú „extra panenský“ pre olivový olej, „I. trieda“ pre ovocie a zeleninu a „voľne ložené“ pre vajcia);
- podpora **systémov certifikácie** vytvorených verejnými a súkromnými subjektmi, aby lepšie informovali spotrebiteľov v celej EÚ o spôsoboch poľnohospodárstva a vlastnostiach výrobkov.

Zelená kniha

Komisia na základe uvedených skutočností začala uvažovať o tom, ako zabezpečiť najvhodnejší politický a regulačný rámec na ochranu a podporu kvality poľnohospodárskych výrobkov bez vytvorenia dodatočných nákladov alebo záťaže. Ako prvý krok plánuje otvoriť širokú konzultáciu o tom, či sú existujúce nástroje primerané, alebo ako by sa mohli zlepšiť a aké nové iniciatívy by sa mohli prijať.

Časť I sa zameriava na základné poľnohospodárske požiadavky a obchodné normy pre výrobky vyrobené v EÚ vrátane tých, ktoré ustanovujú osobitné vlastnosti výrobku.

Časť II sa zameriava na existujúce systémy kvality, medzi ktoré patria zemepisné označenia, „zaručené tradičné špeciality (ZTS)“, výrobky najvzdialenejších regiónov a fungovanie jednotného trhu s výrobkami ekologického poľnohospodárstva.

Časť III sa zameriava na systémy certifikácie, najmä v súkromnom sektore, ktoré výrobcom pomáhajú informovať kupujúcich a spotrebiteľov o ich výrobkoch.

ČASŤ I: VÝROBNÉ POŽIADAVKY A OBCHODNÉ NORMY

1. POŽIADAVKY NA POĽNOHOSPODÁRSTVO EÚ

Poľnohospodári v EÚ dodržiavajú mnohé požiadavky hospodárenia a všetky potraviny vyrobené v EÚ sa vyrobili v súlade s týmito pravidlami. Tieto pravidlá sú určené nielen na zabezpečenie splnenia hygienických a bezpečnostných noriem v prípade hotových potravín umiestnených na trhu, zahŕňajú aj spoločenské záujmy (napríklad environmentálne, etické, sociálne ...).

Pre poľnohospodárov to znamená venovať náležitú starostlivosť výberu a používaniu pesticídov a hnojív, dodržiavaniu hygienických pravidiel, predchádzaniu ochoreniam zvierat a chorobám rastlín, zabezpečeniu školenia a primeranej ochrany poľnohospodárskych pracovníkov, zabezpečovaniu náležitého blaha zvierat a ochrane životného prostredia.

Pre spotrebiteľov to znamená, že môžu dôverovať skutočnosti, že sa pri všetkých výrobkoch vyrobených v EÚ dodržali prijateľné výrobné požiadavky vrátane uvedených opodstatnených spoločenských záujmov.

Tieto požiadavky na poľnohospodárstvo sa stále vyvíjajú v závislosti od nárokov spoločnosti. Mali by byť významnou súčasťou kvality potravín ponúkaných na predaj a aktívom, ktoré poľnohospodári môžu propagovať. Informovanie spotrebiteľov o tom, že tieto požiadavky na poľnohospodárstvo existujú a že sa dodržali pri výrobe potravín, je ešte zjavne neúspešné.

Mnohé z týchto požiadaviek na poľnohospodárstvo – tie, ktoré sa nevzťahujú na hygienu a bezpečnosť výrobkov – ako sú environmentálne pravidlá a pravidlá blaha zvierat, sa však nevyhnutne neuplatňujú na dovážané potraviny. Prečo tento rozdiel? Poľnohospodárske normy, ochrana životného prostredia, blaho zvierat a bezpečnosť pracujúcich sú záležitosti regulované vládami krajín, v ktorých sa poľnohospodárstvo vykonáva. Hoci EÚ môže naliehať a nalieha na to, aby dovážané potraviny spĺňali minimálne normy pre výrobky, najmä týkajúce sa hygieny a bezpečnosti, kontrola spôsobov hospodárenia používaných pri výrobe dovážaných poľnohospodárskych výrobkov a potravín je predmetom právnych predpisov v krajine výroby.

Potrebné je lepšie prepojenie medzi požiadavkami na poľnohospodárstvo, inými ako sú požiadavky v oblasti hygieny a bezpečnosti výrobkov, ktoré dodržiavajú všetci poľnohospodári EÚ, a výsledným výrobkom. Ak by boli tieto požiadavky na poľnohospodárstvo známejšie a uznané spotrebiteľmi, mohli by sa stať potenciálnou odbytovou výhodou.

Tieto záujmy sa však musia splniť bez vytvorenia prekážok pri fungovaní jednotného trhu alebo narušení hospodárskej súťaže.

Otázka 1:

Ako by sa mohlo lepšie informovať o tom, že poľnohospodári plnia požiadavky a normy na úrovni, ktorá prekračuje hygienické a bezpečnostné normy výrobkov?

Aké by boli výhody a nevýhody

- vytvorenia nového systému EÚ založeného na jednom alebo viacerých symboloch alebo logách označujúcich dodržanie požiadaviek na poľnohospodárstvo EÚ iných ako tých, ktoré sa týkajú hygieny a bezpečnosti? Mali by byť výrobky z tretích krajín, ktoré spĺňajú požiadavky výroby tiež oprávnené na využívanie tejto systémy kvality EÚ?
- povinného označovania miesta výroby primárnych výrobkov (EÚ/mimo EÚ)?

2. OBCHODNÉ NORMY

Obchodné normy EÚ sú predpisy, ktorými sa ustanovujú definície výrobkov, minimálne výrobkové normy, kategórie výrobkov a požiadavky na označovanie s cieľom informovať spotrebiteľov pre značné množstvo poľnohospodárskych výrobkov a niektoré spracované potraviny². Mali by sa používať s cieľom pomôcť poľnohospodárom zabezpečovať vlastnosti výrobkov, ktoré spotrebitelia očakávajú, zabrániť sklamaniu spotrebiteľov a uľahčiť porovnanie cien v prípade rôznych vlastností výrobku. Obchodné normy sa prijali s cieľom nahradiť rôzne vnútroštátne normy a tým uľahčiť obchodovanie na jednotnom trhu.

Nie všetky potraviny podliehajú obchodným normám na úrovni EÚ. Napríklad, v sektore plodín na ornej pôde (pšenica, kukurica, strukoviny atď.) sa s komoditami obchoduje podľa oficiálnych medzinárodných, národných alebo súkromne stanovených noriem pre triedenie a klasifikáciu. V prípade výrobkov predávaných spotrebiteľom, na ktoré sa nevzťahujú obchodné normy EÚ, sa uplatňujú všeobecné pravidlá ochrany spotrebiteľov a označovania s cieľom zabezpečiť, aby sa spotrebitelia nezavádzali.

Hoci sa niektoré obchodné normy EÚ priamo rozvinuli, pri iných sa potvrdilo, že sú kontroverzné. Proces revízie obchodných noriem prostredníctvom nariadenia EÚ môže byť taktiež ťažkopádny.

V tejto zelenej knihe Komisia vykonáva konzultáciu k trom všeobecným problémom spojeným s obchodnými normami: ako sa by sa mali navrhnuť povinné časti obchodných noriem EÚ, či by sa používanie voliteľných výrazov (taktiež nazvaných „vyhradené“ výrazy) mohlo rozšíriť, a aké možnosti zjednodušenia samotného normotvorného procesu existujú.

2.1. Povinné prvky obchodných noriem

Identita výrobkov: Väčšina obchodných noriem EÚ definuje poľnohospodárske výrobky alebo potraviny, na ktoré sa vzťahujú, spôsobom, ktorý ustanovuje jasné spoločné pravidlá na opis

² Výrobky, na ktoré sa vzťahujú obchodné normy: hovädzie a teľacie mäso, vajcia, čerstvé a spracované ovocie a zelenina, med, chmeľ, mlieko a mliečne výrobky, olivový olej, bravčové mäso, hydina, ovčie mäso, cukor, víno, kakao a čokoládové výrobky, výťažky z kávy a cigórie, ovocné šťavy, ovocné džemy, želé a marmelády atď., liehovité nápoje a maslo, margarín a zmesi.

výrobkov. Napríklad, výraz „šľava“ sa nemôže použiť, ak bola ovocná šľava zriedená. Podobne, výraz „mlieko“ sa nemôže použiť v súvislosti so sójovými nápojmi.

Požiadavky na hospodárenie: V niektorých prípadoch, ako sú čerstvé ovocie a zelenina alebo hydinové mäso, obchodné normy ustanovujú aj absolútne prísne požiadavky na „bezchybnú, pravú a obchodovateľnú“ kvalitu, ktorá je predpokladom predaja spotrebiteľom. Čerstvé ovocie a zelenina sa nemôžu predávať spotrebiteľom, ak sú poškodené, zhnité, pokazené, špinavé, napadnuté škodcami, nedostatočne vyvinuté alebo v prípade ovocia nezrelé. Tieto požiadavky zahŕňajú aj požiadavky na minimálnu veľkosť (označujúce zrelosť). To môže viesť k tomu, že sa ovocie a zelenina, ktoré sú jedlé (t. j. bezpečné pre konzumáciu), buď vylúčia z trhu s čerstvými výrobkami, alebo sa použijú na spracovanie alebo zničia.

Klasifikácia podľa kvality a veľkosti: Viaceré obchodné normy zahŕňajú povinné klasifikačné systémy. Tieto systémy sa pôvodne zaviedli pre trhovú transparentnosť s cieľom umožniť spotrebiteľom porovnávať ceny známych tried alebo kategórií výrobkov. Jatčné telá hydiny a hydinové rezy sa musia zatriediť do triedy A alebo triedy B v závislosti od kvalitatívnych kritérií, ako sú technický opis tvaru a formy jatčného tela a akékoľvek jeho poškodenie. Vajcia sa musia zaradiť do jednej zo štyroch veľkostných tried – „XL“, „L“, „M“ a „S“ – a zatriediť podľa spôsobu chovu: „z klietkového chovu“, „z podstielkového chovu“, „z chovu na voľno“ alebo z „ekologického chovu“. Podobne niektoré ovocie a zelenina musí byť zatriedené ako „extra“, „prvá trieda“ alebo „druhá trieda“. To znamená, že všetko takéto ovocie sa musí zatriediť pred predajom.

V prípade povinných aspektov obchodných noriem je hlavným problémom to, či je pravidlo potrebné na dosiahnutie legitímnych cieľov politiky, či sú náklady nadbytočné a či má jeho uplatňovanie neželané dôsledky, ako je bránenie odbytu inovatívnych alebo neobvyklých výrobkov, alebo znehodnotenie vhodnosti na ľudskú spotrebu.

Otázka 2:

Ako stanovenie identity výrobkov v obchodných normách v právnych predpisoch EÚ ovplyvňuje spotrebiteľov, obchodníkov a výrobcov? Aké sú prínosy a nevýhody?

Mal by sa povoliť maloobchodný predaj výrobkov, ktoré spĺňajú hygienické a bezpečnostné požiadavky, ale nespĺňajú obchodné normy z estetických alebo podobných dôvodov? Ak áno, mali by sa pri takýchto výrobkoch požadovať špecifické informácie pre spotrebiteľov?

Mala by sa povinná klasifikácia podľa kvality a veľkosti dobrovoľníť ako „voliteľné vyhradené výrazy“ (ako sa uvádzajú v oddiele 2.2)?

2.2. Vyhradené výrazy v rámci obchodných noriem

Voliteľné vyhradené výrazy sú ustanovené zákonom. Kupujúcim poskytujú informácie o tom, ako výrobok, pri ktorom sa použil vyhradený výraz zodpovedá definovanému spôsobu poľnohospodárstva alebo vlastnosti výrobku. Vyhradené výrazy v obchodných normách sú určené na to, aby spotrebiteľovi poskytli užitočné, presné technické informácie. Vyhradené výrazy by mali pomôcť aj poľnohospodárom prostredníctvom identifikácie vlastností, ktoré predstavujú pridanú hodnotu, alebo spôsobov hospodárenia a tak zabezpečujú dodatočnú finančnú návratnosť v prípade dodatočných výrobných nákladov.

Voliteľné vyhradené výrazy sa používajú aj na identifikáciu kategórií alebo vlastností výrobku. Výrobok sa však môže predávať bez použitia týchto voliteľných výrazov, napríklad:

- podľa obchodných noriem pre hydinové mäso sa voliteľné výrazy „kŕmené s...“, „halový chov“ alebo „tradičný chov na voľno“ obmedzujú na výrobok, ktorý sa získal použitím definovaných spôsobov;
- výraz „extrakcia za studena“ sa môže použiť iba pri panenských a extra panenských olivových olejoch, ktoré prešli definovaným postupom – výraz sa však nemusí použiť.

Vyhradené výrazy používané dobrovoľne poskytujú možnosť v prípade potreby stanoviť stále definície, ktoré poľnohospodárom umožňujú informovať o špecifických vlastnostiach výrobku a spôsoboch hospodárenia.

Na druhej strane, poľnohospodári a prvovýrobcovia potravín v rôznych sektoroch poľnohospodárstva, ktorí chcú spotrebiteľov informovať o používaní osobitných spôsobov hospodárenia, často používajú slová ako „statok“, „horský“, „nízky obsah uhlíka“, „prírodný“ atď. Tieto opisné výrazy sa môžu používať, pokiaľ spĺňajú akúkoľvek platnú vnútroštátnu definíciu, ako aj všeobecnú normu nezavádzania spotrebiteľov. Tieto slová a s nimi súvisiace poľnohospodárske postupy prepožičiavajú výrobkom príťažlivosť. Spotrebiteľia sa preto môžu zavádzať, ak sa napríklad slová, ktoré vyjadrujú použitie spôsobov extenzívneho poľnohospodárstva, použijú pri výrobku skôr intenzívneho poľnohospodárstva. Nedávny vznik rôznych označení, na ktorých sa uvádzalo použitie spôsobov poľnohospodárstva, ktoré znižujú vplyv na zmenu klímy, vyvolal určitý zmätok. Preto je možno potrebné zdefinovať takéto poľnohospodárske výrazy v konkrétnych sektoroch na úrovni EÚ.

Otázka 3:

V akom rozsahu je potrebné vymedziť definície „voliteľných vyhradených výrazov“ v obchodných normách na úrovni EÚ?

Mala by EÚ stanoviť definície pre všeobecné vyhradené výrazy opisujúce spôsoby hospodárenia v konkrétnych sektoroch, ako sú „horský výrobok“, statok“ a „nízky obsah uhlíka“?

2.3. Zjednodušenie obchodných noriem

S cieľom rozvinúť obchodné normy EÚ vo všeobecnosti musíme hľadať spôsoby zjednodušenia normotvorby buď v rámci Komisie, alebo presunutím úlohy na iné orgány, alebo odvolaním sa na medzinárodné normy.

Pri zjednodušovaní by sa mala zohľadniť aj administratívna záťaž verejných orgánov a zainteresovaných subjektov. Napríklad povinné triedenie (podľa veľkosti) ovocia a zeleniny vyvoláva náklady výrobcov a vyžaduje od verejných orgánov kontrolu dodržiavania.

Mnohé normy EÚ vychádzajú z medzinárodne dohodnutých noriem v *Codex Alimentarius* alebo *Európskej hospodárskej komisii OSN* (EHK/OSN). Ak je to vhodné, tieto medzinárodné normy sa použijú ako základ pre obchodné normy EÚ. V prípade plodín na ornej pôde, pre ktoré sa neprijali obchodné normy EÚ, sú medzinárodné normy uvedené vo vnútroštátnych normách alebo ich priamo používajú súkromní obchodníci, v kontraste s povinnými EÚ normami, ktoré platia pre niektoré ovocie a zeleninu. EÚ tiež prispieva k

stanoveniu medzinárodných noriem a EÚ normy sú často považované za základ pre medzinárodné normy.

Vzhľadom na zmeny trhových požiadaviek a technologický pokrok sa obchodné normy môžu stať čiastočne neaktuálnymi a musia sa prispôbiť a aktualizovať. Vo všeobecnosti existujú dva spôsoby na udržanie tempa.

Samoregulácia

Prevádzkovateľov v príslušnom sektore možno oprávniť na stanovovanie a monitorovanie obchodných noriem vrátane identít výrobkov, klasifikácií výrobkov a vyhradených výrazov. Pokiaľ existujú medzinárodné normy, tieto môžu jednoducho výrobcovia a obchodníci využiť pri obchodných transakciách.

Obchodníci a podnikatelia v konkrétnom sektore môžu sami iniciovať návrh referenčných noriem alebo praktických postupov. Tento postup je známy ako samoregulácia. Administratívne náklady na verejné presadzovanie sú nízke, pretože všetky spory sa riešia medzi príslušnými stranami, napr. arbitrážou. Naproti tomu normy, podporené verejnými orgánmi obmedzujú náklady na inšpekcie a kontroly, posilnené v prípade potreby súdnymi konaniami.

Samoregulácia má výhodu v tom, že politika sa vykonáva, implementuje a presadzuje odborníkmi takmer v súlade s tým, čo sa v skutočnosti deje na trhu. Postupy navrhovania noriem môžu byť jednoduchšie a umožňujú vyššiu flexibilitu a rýchlejšie prispôbenie sa dynamickému trhovému prostrediu. Technické predpisy sa zároveň uplatňujú iba na tie podniky, ktoré sa zaviazali dodržiavať ich (označované aj ako dohody „*inter pares*“ alebo dohody medzi signatárskymi stranami).

Príklady samoregulácie možno nájsť v sektore obchodovania so zemiakmi a sektore ovocných štiav.

Jednoduchšia regulácia EÚ

Ďalším spôsobom, ako aktualizovať obchodné normy, je zjednodušenie schvaľovania a revízie obchodných noriem EÚ prostredníctvom spoluregulácie, priamym odkazom na medzinárodné normy a v prípade vhodnosti uplatnením dobrovoľných systémov.

- Spoluregulácia je postup, keď sa dosiahnutím presne definovaných cieľov poveria na základe legislatívneho aktu Spoločenstva zainteresované subjekty uznané v danej oblasti. V prípade obchodných noriem by sa zákonodarca sústredil na základné aspekty právneho aktu, pričom zástupcovia príslušných strán by sa požiadali o dokončenie právnych predpisov a stanovenie technických údajov a špecifikácií na základe ich skúseností.
- V právnych predpisoch EÚ by sa jednoducho mohol uplatniť odkaz na medzinárodné dohodnuté normy. Tým by sa vyhlo normotvornému procesu EÚ pre obchodné normy. Medzinárodné normy sa však zvyčajne prijímajú iba v obmedzenom počte jazykov a určite iba v malom počte úradných jazykov EÚ.
- Napokon, obsah existujúcich pravidiel by sa mohol zjednodušiť a skrátiť, napríklad prostredníctvom kritickej revízie (pozri uvedenú diskusiu týkajúcu sa rôznych aspektov obchodných noriem, najmä „vyhradených výrazov“) a návrhom nového harmonizovaného rámca pre obchodné normy, ako sa teraz uskutočnilo v sektore ovocia a zeleniny.

Otázka 4:

V akom rozsahu by sa mohlo navrhovanie, implementácia a kontrola obchodných noriem (alebo ich častí) ponechať na samoreguláciu?

Ak by sa obchodné normy (alebo ich časti) naďalej riadili právom EÚ, aké by boli výhody a nevýhody, aj vzhľadom na administratívnu záťaž:

- použitia samoregulácie?
- odvolania sa na medzinárodné normy?
- zachovania súčasného legislatívneho prístupu (pri zjednodušení obsahu v najväčšom možnom rozsahu)?

ČASŤ II: ŠPECIFICKÉ SYSTÉMY KVALITY EÚ

Zavedli sa štyri špecifické systémy kvality EÚ s cieľom zdokonaľiť zemepisné označenia, ekologické poľnohospodárstvo, tradičné špeciality a výrobky z najvzdialenejších regiónov EÚ. Tieto systémy spotrebiteľom označujú výrobky, ktoré majú špecifické vlastnosti súvisiace s osobitným pôvodom a/alebo spôsobom poľnohospodárstva. Aby sa spotrebiteľia mohli spoľahnúť na to, že tvrdenia na etiketách sú oprávnené, dodržiavanie špecifikácie monitorujú verejné orgány alebo súkromný certifikačný orgán. Poľnohospodári, ktorí vyrábajú pravé výrobky, sú chránení proti znižovaniu cien imitovanými výrobkami predávanými s chránenými názvami. Preto by mali mať možnosť na zaručenie vyššej ceny za svoju dodatočnú starostlivosť a úsilie.

Štyri systémy sú určené na to, aby reagovali na osobitné požiadavky trhu na výrobky, ktoré majú tieto osobitné vlastnosti. Účelom tejto zelenej knihy je dôkladne preskúmať rôzne aspekty týchto systémov, ako aj potenciál pre iné dodatočné systémy EÚ.

3. ZEMEPISNÉ OZNAČENIA

„Zemepisné označenie“ je názov opisujúci poľnohospodárske výrobky alebo potraviny, ktorých vlastnosti alebo povest sa prisudzujú zemepisnej oblasti, z ktorej pochádzajú. Mnohí spotrebiteľia v EÚ a čoraz viac spotrebiteľov na celom svete, ktorí hľadajú kvalitné výrobky, budú vyhľadávať pôvodné výrobky z osobitnej zemepisnej oblasti a zaplatia za ne vyššiu cenu. Zemepisné označenia môžu poľnohospodárom a výrobcom zabezpečiť významný zdroj príjmov a istotu, ako aj uspokojenie a hrdosť, že vyrábajú kvalitné výrobky, ktoré sú súčasťou európskeho dedičstva.

To vysvetľuje, prečo EÚ vytvorila registre zemepisných označení pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, víno a liehoviny, navrhnuté na uľahčenie ochrany duševného vlastníctva názvov oprávnených výrobkov. Medzi „zemepisné označenia“ patria „chránené označenie pôvodu“ (CHOP) a „chránené zemepisné označenia“ (CHZO). Na to, aby bol názov oprávnený ako CHOP, v zásade všetky kroky výroby³ sa musia vykonať v zemepisnej oblasti a vlastnosti výrobku musia byť výlučne alebo v podstatnom rozsahu dôsledkom ich zemepisného pôvodu. Na to, aby bol názov oprávnený ako CHZO, aspoň jeden krok výroby

³ Napríklad zásobovanie surovinami, čistenie a triedenie, spracovanie, zretie, príprava alebo konečný výrobok atď.

sa musí vykonávať v danej oblasti a prepojením na príslušnú oblasť sa musí odôvodniť osobitná kvalita, povest' alebo iná vlastnosť spojená so zemepisnou oblasťou.

Systém zemepisných označení EÚ je, samozrejme, otvorený výrobcom z tretích krajín.

3.1. Ochrana a presadzovanie zemepisných označení

Ochrana

Registrované zemepisné označenie poskytuje ochranu duševného vlastníctva a oprávňuje výrobcov alebo iné osoby, ktoré obchodujú s originálnym výrobkom alebo ho predávajú, používať registrovaný názov. Registrovaný názov sa nemôže použiť pri podobných výrobkoch ani v prípade, že je doplnený výrazmi ako „podobný“, „druhu“, „typu“, alebo ak pripomína názov alebo sa používa v preklade.

Registrácia a ochrana zemepisného označenia môže viesť ku konfliktom so súčasnými používateľmi (alebo potenciálnymi používateľmi) názvu, ako sú vlastníci ochranných známk alebo používatelia názvov odrody rastlín alebo plemien zvierat, ktoré obsahujú zemepisné označenie. Niektorí používatelia namietajú, že názov sa používa vo všeobecnom zmysle, pretože názov, ktorý je všeobecný, sa nemôže zaregistrovať ako zemepisné označenie. Existujú legislatívne pravidlá s cieľom pokúsiť sa vyriešiť tieto konfliktné záležitosti a otázku všeobecného štatútu vo veľkej miere objasnil Európsky súdny dvor.

S cieľom umožniť lepšiu identifikáciu výrobkov s chráneným zemepisným označením EÚ vytvorila symboly, ktoré sa majú používať na výrobkoch predávaných s registrovanými názvami.

Presadzovanie

Kontroly, či poľnohospodári dodržiavajú špecifikáciu výrobku, vykonávajú verejné orgány alebo súkromné certifikačné orgány. Okrem toho, členské štáty vykonávajú administratívne kontroly používania registrovaných názvov na výrobkoch v distribúcii alebo maloobchode na základe osobitných právnych predpisov týkajúcich sa vín a liehovín a v prípade ostatných výrobkov ako súčasť úradnej kontroly potravinového práva EÚ.

Tieto kontroly zemepisných označení verejnými orgánmi odlišujú tento nástroj od ochrany ochrannej známky. Ochranné známky sú nástrojom súkromného práva. Vlastník musí ochrannú známku v prípade potreby chrániť použitím opatrenia súkromného práva.

Otázka 5:

Je potrebné objasniť alebo upraviť aspekty pravidiel ustanovujúcich práva používateľov zemepisných označení a ostatných používateľov (alebo potenciálnych používateľov) názvu?

Aké kritériá by sa mali použiť na stanovenie toho, že názov je všeobecný?

Sú potrebné zmeny systému zemepisných označení v súvislosti s:

- rozsahom ochrany?
- presadzovaním ochrany?
- poľnohospodárskymi výrobkami a potravinami, na ktoré sa vzťahujú?

Malo by sa aktívnejšie presadzovať používanie alternatívnych nástrojov, ako je ochrana ochranných známk?

3.2. Kritériá registrácie zemepisných označení

Je dôležité, aby registrácie spĺňali očakávania spotrebiteľov, pokiaľ ide o kvalitné výrobky, s cieľom udržať dôveru v systém zemepisných označení. Celkovo sa zaregistrovalo približne 3 000 zemepisných označení pre vína, liehoviny a poľnohospodárske výrobky a potraviny alebo sa ich registrácia preskúmava. Mnohé žiadosti predkladané v súčasnosti sa vzťahujú na výrobky, ktoré sa predávajú najmä na miestnych alebo regionálnych trhoch. V prípade niektorých názvov spracovaných potravín závisí prepojenie medzi miestom a výrobou skôr na spracovaní ako na dopestovaní prísad a na povesti náležiacej výrobku. Suroviny preto nemusia pochádzať z danej oblasti, čo nemusí predstavovať to, čo spotrebiteľ očakáva.

Pri mnohých výrobkoch nezávisí kvalita a povest' výhradne od faktorov spojených s pôvodom a/alebo know-how miestnych výrobcov. Kritéria udržateľnosti môžu taktiež významne prispieť ku kvalite výrobku a splneniu očakávani spotrebiteľov, ako sú:

- príspevok výrobku k hospodárstvu miestnej oblasti,
- environmentálna udržateľnosť spôsobov poľnohospodárstva,
- hospodárska životaschopnosť výrobku a vývozný potenciál,
- v prípade spracovaných potravinových výrobkov, požiadavka, aby aj všetky suroviny pochádzali z oblasti v okolí zóny spracovania výrobku.

Otázka 6:

Mali by sa zaviesť dodatočné kritériá na obmedzenie žiadostí o zemepisné označenia? Predovšetkým, mali by sa kritériá pre chránené zemepisné označenia, ako odlíšenie od chránených označení pôvodu, sprísniť, aby sa zdôraznilo prepojenie medzi výrobkom a zemepisnou oblasťou?

Mali by sa do špecifikácie začleniť osobitné kritériá týkajúce sa udržateľnosti alebo iné kritériá bez ohľadu na to, či sú skutočne spojené s pôvodom, alebo nie? Aké by boli prínosy a nevýhody?

3.3. Ochrana zemepisných označení EÚ v tretích krajinách

Niektoré zemepisné označenia majú značný potenciál vývozu na luxusné trhy. Tam, kde spotrebitelia hľadajú kvalitné výrobky, môžu vývozcovia EÚ uplatniť ich silné stránky. Úspešné zemepisné označenia sú však aj cieľom pre kopírovanie a protiprávne používanie. S cieľom podnietiť vývozcov EÚ, aby predávali kvalitné výrobky mimo EÚ a chránili svoje investície, je dôležité zabezpečiť právnu ochranu zemepisných označení EÚ.

Niektoré krajiny mimo EÚ majú osobitné systémy ochrany zemepisných označení, pričom iné na tento účel požívajú právo ochrany známky alebo kombináciu právnych nástrojov.

Zemepisné označenia sú chránené na základe viacerých viacstranných dohôd. EÚ uzatvorila množstvo dvojstranných dohôd, najmä v sektore vína. EÚ sa snaží zlepšiť ochranu a registráciu na viacstrannej úrovni (WTO) a prostredníctvom dojednávania veľkého počtu dvojstranných dohôd pre všetky poľnohospodárske výrobky. V prípade dvojstranných dohôd bolo stratégiou zabezpečiť ochranu pre celý zoznam geografických označení EÚ. Vzhľadom na to, že väčšina z 3 000 zemepisných označení chránených v súčasnosti v EÚ je pre výrobky predávané najmä na miestnej alebo regionálnej úrovni, vzniká otázka týkajúca sa zabezpečovania medzinárodnej ochrany všetkých týchto názvov.

Otázka 7:

S akými ťažkosťami sa stretávajú používatelia zemepisných označení, keď sa snažia o zabezpečenie ochrany v krajinách mimo EÚ?

Čo by mala EÚ urobiť na ochranu zemepisných označení v tretích krajinách najúčinnším spôsobom?

3.4. Zemepisné označenia ako zložky spracovaných výrobkov

Na etiketách spracovaných a hotových výrobkov sa často uvádzajú významné zložky. Ak sa na zložku vzťahuje chránené označenie pôvodu (CHOP) alebo chránené zemepisné označenie (CHZO), výrobca spracovaného výrobku môže chcieť propagovať prítomnosť tejto zložky použitím registrovaného názvu. Výrobcovia zložiek však môžu namietat' proti použitiu registrovaného názvu pri predaji spracovaného výrobku.

Všeobecné pravidlá týkajúce sa informácií pre spotrebiteľov obsahujú ustanovenia o tom, ako sa môžu takéto zložky propagovať s cieľom zabrániť zavádzaniu spotrebiteľov. Napríklad, ak sa zložka používa na predajnom označení, musí sa uviesť podiel zložky v zozname zložiek.

Otázka 8:

Vyskytli sa ťažkosti pri propagácii zložiek CHZO/CHOP použitých v spracovaných výrobkoch/hotových potravinách?

3.5. Pôvod surovín pri chránenom zemepisnom označení

V snahe naplniť definíciu CHZO iba jeden krok výrobného postupu sa musí vykonávať v oblasti, ktorá dáva vznik názvu. V prípade mnohých CHZO (a niektorých CHOP) spracovaných výrobkov nepochádzajú suroviny z príslušnej oblasti. Niektorí spotrebitelia môžu očakávať, že suroviny pochádzajú z danej oblasti, iní môžu očakávať, že špecializovaní výrobcovia v zemepisnej oblasti vybrali najkvalitnejšie suroviny akéhokoľvek pôvodu. Očakávania spotrebiteľov sa môžu líšiť aj v závislosti od druhu výrobku.

Otázka 9:

Aké sú výhody a nevýhody identifikácie pôvodu surovín v prípadoch, keď pochádzajú z inej oblasti, ako je miesto zemepisného označenia?

3.6. Zosúladenie a zjednodušenie systémov zemepisných označení

V súčasnosti v EÚ existujú tri systémy registrácie a ochrany poľnohospodárskych zemepisných označení: jeden pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, jeden pre liehové nápoje a jeden pre víno. To je čiastočne dôsledkom osobitostí príslušných výrobkov a postupnej implementácie systému ochrany pre každý druh výrobku.

Hoci sú základy troch systémov podobné: druh ochrany, definície, administratívne presadzovanie, prepojenie s ochrannými známkami, pravidlá týkajúce sa koexistencie s homonymnými názvami, vytvorenie registra a úloha špecifikácie výrobkov, existujú procesné a iné rozdiely vychádzajúce zo špecifických požiadaviek na druhy výrobkov. Napríklad, nástroje CHOP a CHZO sú dostupné pre vína a poľnohospodárske výrobky a potraviny, ale v prípade liehových nápojov možno zaregistrovať iba CHZO.

Otázka 10:

Mali by sa tri systémy EÚ na ochranu zemepisných označení zjednodušiť a harmonizovať a, ak áno, v akom rozsahu? Prípadne, mali by sa naďalej rozvíjať ako samostatné nástroje registrácie?

4. ZARUČENÉ TRADIČNÉ ŠPECIALITY

„Zaručené tradičné špeciality“ (ZTŠ) sú názvy poľnohospodárskych výrobkov alebo potravín, ktoré sa vyrábajú pri použití tradičných surovín alebo tradičných spôsobov výroby, alebo ktoré majú tradičné zloženie. Systém sa vzťahuje na poľnohospodárske výrobky určené na ľudskú spotrebu a množstvo potravín, ako pivo, cukrovinky, cestoviny, predvarené jedlá, polievky, zmrzliny a sorbety.

Od zavedenia systému v roku 1992 bolo zaregistrovaných iba 20 názvov ZTŠ. Približne 30 názvov výrobkov čaká na registráciu. Aj v prípade registrácie všetkých týchto výrobkov je počet veľmi nízky. Málo zo zaregistrovaných názvov je významných z ekonomického hľadiska.

Registrácia vo väčšine prípadov slúži iba na identifikáciu tradičnej formy výrobku: názov sa môže naďalej používať pri netradičných výrobkoch. Viac ako dve tretiny žiadateľov sa rozhodlo pre tento druh registrácie *bez* zachovania názvu. Názov sa môže výhradne zaregistrovať, ako alternatívna možnosť, v takom prípade sa môže používať iba na opis

výrobku vyrobeného v súlade so špecifikáciou bez ohľadu na to, či má označenie „zaručená tradičná špecialita“, skratku „ZTŠ“ alebo logo EÚ, alebo nie. To dokazuje, že väčšina registrácií ZTŠ slúži iba na identifikáciu tradičného výrobku, a nie na ochranu názvu.

Každý výrobca, ktorý umožní vykonanie potrebných kontrol, môže vyrábať a predávať tradičné výrobky v rámci systému. Zdá sa však, že výhodu tohto ustanovenia v nariadení o ZTŠ využilo málo hospodárskych subjektov mimo krajiny, v ktorej bola podaná pôvodná žiadosť.

Otázka 11:

Vzhľadom na obmedzené využívanie systému ZTŠ existuje lepší spôsob identifikácie a propagácie výrobkov predstavujúcich tradičné špeciality?

5. EKOLOGICKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO

Dopyt spotrebiteľov po ekologicky vyrábaných potravinách zaznamenával v posledných rokoch stály nárast, pričom rast dopytu prekročil rast ponuky. Poľnohospodári a spotrebitelia sa spoliehajú na integritu ekologického systému s cieľom zabezpečiť, aby sa výrobok vyrobil v súlade s požiadavkami. Kontroly vykonávané verejnými orgánmi alebo certifikačnými orgánmi sú dôležité na udržanie dôvery v systém a opodstatnenie vyšších cien.

Trh s ekologickými potravinami v EÚ je naďalej rozčlenený v súlade s vnútroštátnymi hranicami. Národné supermarkety majú tendenciu skladovať výrobky osvedčené vnútroštátnymi certifikátormi napriek skutočnosti, že všetci pôsobia podľa spoločných ekologických noriem EÚ. Súčasnou výzvou pre EÚ je teda vytvorenie fungujúceho vnútorného trhu s ekologicky vyrábanými výrobkami bez straty alebo oslabenia reputácie a dôveryhodnosti ekologického označenia.

EÚ od roku 1991 uplatňovala normu, ktorou sa ustanovili pravidlá ekologického poľnohospodárstva pre európskych výrobcov a spracovateľov a pre vývozcov z tretích krajín, ktorí chcú umiestňovať ekologické výrobky na trh EÚ. Norma EÚ úzko sleduje pravidlá ekologického hospodárenia stanovené v medzinárodnej norme prijatej na základe *Codex Alimentarius*, ktorá uľahčuje uznávanie ekologických výrobkov EÚ vyvázaných do iných krajín.

Strategické a politické ciele pre sektor ekologického poľnohospodárstva boli prijaté v roku 2004 a ustanovené v *Akčnom pláne EÚ pre ekologické potraviny a poľnohospodárstvo*. Najvýznamnejším legislatívnym výsledkom bolo nové nariadenie o ekologickom poľnohospodárstve prijaté v júni 2007. Vzhľadom na nedávne prijatie tohto nového právneho predpisu chce Komisia konzultácie zamerať skôr na to, ako funguje trh s ekologickými výrobkami ako na politické časti právnych predpisov.

Otázka 12:

Ktoré faktory môžu brániť rozvoju jednotného trhu EÚ s ekologickými výrobkami? Ako možno prispieť k lepšiemu fungovaniu jednotného trhu EU s ekologickými výrobkami?

6. POLITIKA KVALITY VÝROBKOV PRE NAJVZDIALENEJŠIE REGIÓNY

Právne predpisy týkajúce sa osobitných opatrení pre poľnohospodárstvo v najvzdialenejších regiónoch⁴ EÚ ustanovujú zavedenie grafického symbolu s cieľom zabezpečiť vyššiu informovanosť o kvalitných poľnohospodárskych výrobkoch špecifických pre najvzdialenejšie regióny, či už v pôvodnej alebo spracovanej forme, a ich spotrebu. Používanie symbolu monitorujú subjekty menované vnútroštátnymi orgánmi a podmienky jeho používania navrhujú príslušné obchodné organizácie. Poľnohospodárske výrobky, pri ktorých sa môže symbol používať, musia spĺňať požiadavky zadefinované odkazom na pravidlá EÚ alebo v prípade absencie takýchto pravidiel odkazom na medzinárodné normy.

V prípade potreby sa môžu na návrh reprezentatívnych obchodných organizácií prijať dodatočné osobitné požiadavky týkajúce sa výrobkov z najvzdialenejších regiónov. Doteraz túto možnosť využili výrobcovia zo španielskych a francúzskych najvzdialenejších regiónov (napr. pre ananásky, banány, melóny a iné exotické ovocie z Guadeloupe, Martinique a Réunionu a banány, rajčiny, uhorky a iné druhy ovocia a zeleniny, ako aj kvety a víno vyrobené na Kanárskych ostrovoch).

Tieto iniciatívy majú motivovať poľnohospodárov, aby dodržiavali požiadavky na kvalitu ich výrobkov a pridanú hodnotu miestnej výroby regiónov, ktoré sú znevýhodnené ich vzdialenosťou od pevniny EÚ a ostrovnou polohou a ťažkými zemepisnými a meteorologickými podmienkami. Týmto spôsobom by mal grafický symbol a súvisiace výrobné požiadavky prispieť k vyššej konkurencieschopnosti poľnohospodárskeho sektora na miestnom i vonkajšom trhu.

Otázka 13:

Do akej miery zvýšilo používanie grafických symbolov pre najvzdialenejšie regióny EÚ informovanosť o výrobkoch z najvzdialenejších regiónov?

Ako by sa mali rozvinúť tieto iniciatívy, aby sa zvýšil objem kvalitných poľnohospodárskych výrobkov s pôvodom v najvzdialenejších regiónoch?

7. ĎALŠIE SYSTÉMY EÚ

Súčasný systém kvality EÚ sa zaoberá zemepisným pôvodom, tradičnými výrobkami, výrobkami z určitých regiónov a ekologickým poľnohospodárstvom a predstavujú základný kameň politiky kvality EÚ. Existuje množstvo kandidátov pre ďalšie systémy EÚ, vrátane výrobkov s vysokou prírodnou hodnotou alebo horské oblasti, kvalita blaha zvierat⁵ etikety pôvodu EÚ a rozšírenia systému *Ecolabel* na spracované poľnohospodárske výrobky. Mohli by sa podporiť aj inovácie.

Každý nový systém kvality na úrovni EÚ musí zodpovedať politickým potrebám na úrovni EÚ, ktoré nemožno primeraným spôsobom uspokojiť vnútroštátnym systémom alebo

⁴ Francúzske zámorské departementy: Guyana, Martinique, Guadeloupe a Réunion, španielske Kanárske ostrovy a portugalské Azory a Madeira.

⁵ <http://www.welfarequality.net/everyone>: Kvalita blaha zvierat je projekt Európskej komisie. Je integrovaný do šiesteho rámcového programu. Tento výskumný program je určený na rozvoj európskych noriem na hodnotenie blaha zvierat v poľnohospodárskych podnikoch a systémy informovania o výrobkoch, ako aj praktické stratégie na zlepšenie blaha zvierat.

systémom súkromného sektora alebo iným nástrojom. V rámci „kontroly zdravotného stavu“ spoločnej poľnohospodárskej politiky sa medzi najvyššie priority zaradili problémy spojené s vplyvom zmeny podnebia, zachovaním biodiverzity a používaním vody.

Komisia by mala zhodnotiť možnosti nových systémov, či je nevyhnutná ďalšia legislatíva alebo, či by v niektorých prípadoch, vypracovanie a stanovenie návodov mohlo významne prispieť.

Povinné systémy by mohli mať výhodu najmä pre základy v oblasti práva a vedy (t.j. blaho zvierat). V ostatných prípadoch by nepovinné systémy mohli postačovať a mohli by pomáhať vlastníkom systémov pri rozvoji a zlepšovaní systémov.

Administratívna záťaž poľnohospodárov a ostatných zainteresovaných subjektov, ako aj správy členských štátov a Komisie sa musí zohľadniť v súlade so zásadami politiky lepšej regulácie.

Otázka 14:

Existujú naliehavé problémy, pre ktoré sú existujúce systémy a úpravy nevhodné a pri ktorých existujú závažné dôvody na vytvorenie systému na úrovni EÚ?

Mala by Komisia v niektorých prípadoch uvažovať o povinných systémoch, napríklad v prípade komplexného právneho a vedeckého základu potrebného na zabezpečenie vysokej prijateľnosti u spotrebiteľov?

Ak áno, ako sa môže udržať administratívna záťaž zainteresovaných subjektov a verejných orgánov na čo najnižšej úrovni?

ČASŤ III: SYSTÉMY CERTIFIKÁCIE

8. SYSTÉMY CERTIFIKÁCIE KVALITY POTRAVÍN

V posledných rokoch sa zaznamenal podstatný nárast súkromných a národných systémov certifikácie kvality potravín. Pre maloobchodníkov tieto systémy poskytujú prostriedok ako reagovať na meniaci sa spotrebiteľský dopyt a priniesť spotrebiteľom výrobky s osobitnými vlastnosťami, či už ide o vlastnosti výrobkov alebo výrobné spôsoby. Pre spotrebiteľov skutočnosť, že sa systémy opierajú o certifikáciu poskytujú dodatočnú záruku, že sa možno spoľahnúť na tvrdenia na etikete. Pre poľnohospodárov predstavujú náklady a príležitosť informovať spotrebiteľov o kvalite výrobku.

Rozsah systémov certifikácie v EÚ sa pohybuje od dodržiavania povinných výrobných noriem po dodatočné požiadavky týkajúce sa ochrany životného prostredia, blaha zvierat, organoleptických vlastností, starostlivosti o pracujúcich, spravodlivého obchodu, obáv spojených so zmenou podnebia, náboženských alebo kultúrnych okolností, spôsobov poľnohospodárstva a pôvodu.

Potravinárske odvetvie a maloobchodníci sa môžu spoliehať na certifikáciu kvality, aby získali v prípade dodatočné uistenie o dodávaných výrobkoch. Toto poskytuje právnu istotu, že poľnohospodári dodržali správne normy a tak podporuje dobré meno maloobchodníka.

Rozširovanie systémov a označení v posledných rokoch však vyvolalo obavy týkajúce sa transparentnosti požiadaviek systémov, dôveryhodnosti vykonaných vyhlásení a ich možného vplyvu na nestranné obchodné vzťahy.

Pri tejto konzultácii Komisii hľadá názory na fungovanie týchto vo veľkom rozsahu súkromných systémov a ich vplyv na poľnohospodárov v EÚ i mimo nej, vrátane rozvojových krajín.

8.1. Účinnosť systémov certifikácie pri dosahovaní politických cieľov

Veľkí maloobchodníci môžu používať systémy certifikácie ako spôsob zabezpečenia dodržiavania niektorých výrobných a dodacích podmienok alebo uloženia. Nárast počtu systémov v priebehu rokov sa odrazil na hodnoteniach spotrebiteľského dopytu maloobchodníkmi, že vedia viac o potravinách, ktoré kupujú. Hlavnými záujmami mnohých spotrebiteľov sú hygiena a bezpečnosť a cena. V prípade spotrebiteľov, ktorí hľadajú kvalitné výrobky s osobitnými vlastnosťami alebo výrobky vyrobené osobitnými spôsobmi poľnohospodárstva, medzi hlavné stimuly inovácie patria:

- želanie, aby sa spotrebiteľia opätovne prepojili s poľnohospodárstvom a uprednostňovali miestne a sezónne výrobky pochádzajúce zo systémov poľnohospodárstva, ktoré udržiavajú prírodu aj spoločnosť;
- environmentálne záujmy týkajúce sa potláčania klimatickej zmeny, účinnejšieho riadenia prírodných zdrojov, ako sú voda a pôda a zachovania biodiverzity;
- propagácia nutričných vlastností potravín;
- spoločenské záujmy: označenie Fair Trade (spravodlivý obchod) je príkladom systému založeného na strategickom zámere pomôcť výrobcovi a pracujúcim (hlavne v rozvojových krajinách) posunúť sa z pozície hospodárskej a sociálnej zraniteľnosti do pozície bezpečnosti a hospodárskej sebestačnosti;
- blaho zvierat: súkromné systémy propagované skupinami na zabezpečenie blaha zvierat a poľnohospodármi spolupracujúcimi s maloobchodníkmi a vedeckou komunitou. Tieto systémy na zabezpečenie blaha zvierat všeobecne potvrdzujú, že na obchodné účely sú minimálne požiadavky zabezpečené.

Tieto politické stimuly môžu aspoň čiastočne objasniť vznik veľkého množstva systémov certifikácie. Vytvorenie a používanie systémov certifikácie však v niektorých prípadoch závisí od existujúceho trhového dopytu.

Systémy, ktoré zabezpečujú dodržiavanie existujúcich právnych požiadaviek sa označujú ako „základné systémy“. Tieto systémy namiesto „pridávania“ osobitných požiadaviek na kvalitu preberajú základné regulačné požiadavky, rozpracujú ich do podrobných pravidiel pre prevádzkovateľov (napríklad požadovanie dodatočného vedenia záznamov) a uplatňujú kontroly s cieľom uistiť sa, že sa tieto pravidlá dodržiavajú. Tento druh systémov sa potom používa na propagáciu „certifikovanej“ alebo „zaistenej“ výroby ako splňajúcej príslušné normy v oblasti hygieny atď. Tieto systémy často fungujú na medzipodnikovej úrovni, pričom podnikom zaručujú, že sa pri dodávaných výrobkoch dodržali príslušné normy a požiadavky. Tieto systémy sa môžu navrhnuť s cieľom ochrániť dobré meno podniku a znížiť pravdepodobnosť a vplyv vzniku škôd. V súčasnosti skutočnosť, že výrobok spĺňa podmienky základných systémov nie je oznámená konečným spotrebiteľom.

Otázka 15:

V akom rozsahu môžu systémy certifikácie kvalitných výrobkov splniť základné spoločenské očakávania týkajúce sa vlastností výrobku a spôsobov poľnohospodárstva?

Do akej miery existuje riziko, že spotrebiteľov zavedú systémy certifikácie zabezpečujúce dodržiavanie základných požiadaviek?

Aké sú náklady a prínosy pre poľnohospodárov a ostatných výrobcov potravín (často malé a stredné podniky) v súvislosti s využívaním systémov certifikácie?

Malo by sa podporovať aktívnejšie zapojenie organizácií výrobcov?

8.2. Dohľad EÚ

Keďže sú systémy certifikácie také rozdielne, právny rámec upravujúci ich používanie je zložitý a rozšírený vo viacerých politických oblastiach. Systémy certifikácie podliehajú niekoľkým obmedzeniam, a to:

- pravidlám vnútorného trhu. Certifikačné služby by mali byť bezplatne dostupné cez hranice. Systémy by nemali viesť k *de facto* obmedzeniam obchodu na vnútornom trhu;
- pravidlám hospodárskej súťaže;
- požiadavkám na informácie pre spotrebiteľov a označovanie. Sú spotrebiteľia informovaní o tom, čo je za tvrdením na etikete?
- špecifickým právnym predpisom týkajúcim sa predmetu, na ktorý sa vzťahuje systém certifikácie.

Komisia v zásade nevidí potrebu ďalších právnych predpisov s cieľom sa zamerať systémy certifikácie osobitne na tieto problémy, mohlo by sa však zvážiť navrhnutie súboru usmernení. Tieto by sa mali navrhnúť tak, aby vlastníkom systémov pomohli pri navrhovaní a zlepšovaní systémov.

Otázka 16:

Postačujú usmernenia EÚ pri prispievaní k jednotnejšiemu rozvoju systémov certifikácie? Aké kritériá by sa mali začleniť do takejto príručky alebo usmernení?

8.3. Zníženie záťaže a nákladov

Hlavné náklady spojené so zapojením sa do systémov certifikácie spadajú do dvoch skupín. „priame“ a „nepriame“. Priame náklady sa týkajú členských poplatkov, kontrol tretích strán a certifikácie. Nepriame náklady sa týkajú dodržiavania noriem systému certifikácie (investičné náklady na zlepšenie zariadení) a opakujúce sa výrobné náklady.

Zdá sa, že potreba zapojiť sa viac ako jedného systému predstavuje značnú (finančnú a administratívnu) záťaž, najmä pre výrobcov v malom. Ak sa poľnohospodár nezapojí do konkrétneho systému, jeho výrobok môže byť vylúčený z niektorých trhových odbytísk.

Požiadavky na certifikáciu a kontrolu uplatňované na súkromné systémy sa musia pridať k požiadavkám úradnej kontroly.

Otázka 17:

Ako možno znížiť administratívne náklady a zaťaženie spojené so zapojením do jedného systému alebo viacerých systémov certifikácie kvality?

8.4. Medzinárodný rozmer

Pri medzinárodnom obchode môžu systémy certifikácie slúžiť na propagáciu a odbyt výrobkov s určitými kvalitatívnymi vlastnosťami. Vzhľadom na to, že väčšina súčasných systémov je v súkromnom vlastníctve poľnohospodárov/výrobcov, odvetvia potravín alebo malopredajcov, zapojenie Európskej komisie je minimálne.

Pre poľnohospodárov z rozvojových krajín zásobujúcich trh EÚ predstavujú súkromné systémy certifikácie náklady aj príležitosti. Poľnohospodári môžu mať ťažkosti splniť uložené požiadavky. Ak sa však môžu certifikovať na základe systému používaného maloobchodníkom EÚ, môžu mať lepšie možnosti predávať do EÚ.

Pokiaľ ide o blaho zvierat existencia podmienok hospodárenia, najmä v rozvojových krajinách, by mohla predstavovať významnú možnosť na rozvoj obchodu s výrobkami v súlade s blahom zvierat a certifikácia spôsobov produkcie by mohla poskytnúť spotrebiteľom EÚ dostatočné záruky o podmienkach hospodárenia.

Otázka 18:

Ako sa môžu používať súkromné systémy certifikácie s cieľom pomôcť vývozu EÚ a propagovať európske kvalitné výrobky na vývozných trhoch?

Ako môže EÚ uľahčiť prístup na trh výrobcom z rozvojových krajín, ktorí musia dodržať súkromné systémy certifikácie s cieľom zásobovať konkrétnych maloobchodníkov?

ZÁVER

Toto bolo všeobecné predstavenie politiky kvality poľnohospodárskych výrobkov. Účelom zelenej knihy je podnietiť diskusiu a písomné príspevky. Všetky zainteresované strany a subjekty sa preto vyzývajú na reakciu. Ako sa uvádza v oznámení Komisie o „lepšom riadení“, vývoj politiky by mal byť čo možno najtransparentnejší a opatrenia by sa mali prijať iba po pozornom vypočutí zainteresovaných subjektov.

Zelená kniha je teda prvým krokom na ceste tvorby politiky. Príspevky respondentov poskytnú základ, ktorý Komisia zohľadní pri navrhovaní dokumentu týkajúceho sa politických možností, oznámenia, ktoré sa podľa súčasného plánu uverejní v máji 2009. Úspech konzultácie v prípade tejto zelenej knihy závisí od ochoty veľkého množstva zainteresovaných subjektov oznámiť a objasniť obavy, analýzy a nápady v tomto dôležitom verejnom procese.

Komisia príspevky uverejní a preskúma a uverejní aj vlastnú spätnú väzbu.

Otázka 19:

Respondenti sa vyzývajú, aby nastolili akékoľvek iné problémy spojené s politikou kvality poľnohospodárskych výrobkov, ktoré sa neriešili.